

Forslag til kompetansestandarder for karriereveiledning i skolen

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) har fått i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å utvikle forslag til kompetansestandarder for karriereveiledning i skolen, basert på de tverrsektorielle kompetansestandardene i Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning (oppdrag 2022-003). Oppdraget er et av tiltakene i Meld. St. 21 (2020-2021) *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden.*

I oppdraget heter det at utviklingsarbeidet skal være en inkluderende og involverende prosess, som sikrer forankring i skolen. HK-dir har lagt vekt på å involvere både praktikere og ledere i arbeidet.

Utviklingsprosessen

Arbeidet med å utvikle forslagene ledes av HK-dir i samarbeid med to fagekspertter, Torild Schulstok, førstelektor ved Høgskolen Innlandet og Petra Røise, førsteamanuensis ved Universitetet i Sørøst-Norge. Arbeidet har foregått i to FoU-grupper (forsknings- og utviklingsgrupper), bestående av henholdsvis karriereveiledere/utdannings- og yrkesrådgivere fra ungdomsskole og videregående skole, og utdanningsvalglærere. Gruppene har i samarbeid med fagekspertene kartlagt hvilken kompetanse karriereveiledere og de som underviser i utdanningsvalg, trenger i sin praksis. Gruppene har brukt ulike arbeidsmetoder og tilnærminger, blant annet elementer fra aksjonsforskning, tematisk analyse av praksisfortellinger og samskapende prosesser.

Et bredt sammensatt referanseteam, der alle fylker har minst én representant, har også vært involvert i prosessen. Referanseteamet består av 24 personer, som til sammen dekker følgende roller: karriereveiledere/utdannings- og yrkesrådgivere i ungdomsskole og videregående skole, lærere i faget utdanningsvalg, skoleledere (rektorer fra begge skoleslag og ledere fra elevtjenesten), samt karriereveiledere og ledere ved de offentlige karrieresentrene som jobber inn mot skoler. Hovedoppgavene til referanseteamet har vært å beskrive erfaringer fra egen praksis (såkalt praksisfortellinger), og å gi skriftlige og muntlige tilbakemeldinger og innspill til forslagene som er utarbeidet. Formålet har vært å forankre utviklingsarbeidet i alle fylkeskommuner, hente inn flere innspill fra ungdomsskolenivået og sikre deltakelse fra hele landet, i tillegg til å sikre representasjon fra aktører på ulike nivåer, slik at mange ulike perspektiver og kompetansebehov blir belyst.

Innholdet i forslagene til kompetansestandarder

Faget utdanningsvalg står sentralt i karriereveiledningen i ungdomsskolen, og HK-dir har vurdert at det er behov for å utvikle to separate forslag: ett for karriereveilederen/utdannings- og yrkesrådgiveren (heretter: karriereveilederen) og ett for utdanningsvalglæreren. Forslagene bygger på de tverrsektorielle kompetansestandardene i Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning, men det er gjort tilpasninger for skolen. Kompetansestandardene skal være en faglig standard, ikke formelle krav til kompetanse.

Begrepet som brukes i forslaget til kompetansestandarder, er det faglige begrepet karriereveiledning (og karriereveileder), som benyttes innenfor fagfeltet på tvers av sektor. Det er viktig å være klar over at dette refererer til samme tjeneste som i Opplæringsloven og i mange kommuner og fylkeskommuner, omtales som utdannings- og yrkesrådgivning.

De tverrsektorielle kompetansesstandardene består av sju kompetanseområder, som til sammen gir en detaljert beskrivelse av hva en karriereveileder må ha av kompetanse, uavhengig av hvilken sektor karriereveilederen jobber i. I en undersøkelse Høgskolen i Innlandet har gjort av studenters kompetanseutvikling gjennom videreutdanning, skriver forskerne at studentene fra skolesektoren «opplever i stor grad kompetanseområdene i kvalitetsrammeverket som relevante, men påpeker at det kreves en konkretisering og tydeliggjøring mot skolehverdagen for at disse skal bli tilstrekkelig operative». I arbeidet med å utvikle forslagene har vi tatt sikte på å gjøre tilpasninger som møter dette behovet, og i de vedlagte forslagene er det laget kommentarer til standardene, for å konkretisere og tydeliggjøre hva kompetansen til karriereveilederen og utdanningsvalglæreren i skolen handler om.

Forslag til kompetansesstandarder for karriereveilederen i skolen

I forslaget til kompetansesstandarder for karriereveilederen i skolen, er de sju kompetanseområdene med titler beholdt, det er laget nye introtekster tilpasset skolen, og delkompetansene (kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse) er også tilpasset skolekonteksten. I tilpasningen er det lagt vekt på å ivareta hovedinnholdet i de tverrsektorielle kompetansesstandardene. Samtidig er enkelte av kunnskapene, ferdighetene og den generelle kompetansen formulert på en litt annen måte, slått sammen eller forenklet, for at de skal bli operative i skolekonteksten. Noen delkompetanser er løftet i forgrunnen, fordi de er spesielt relevante for karriereveiledning i skolen, mens andre har fått en noe mindre vektlegging, fordi de er viktigere i karriereveiledning av voksne målgrupper.

Illustrasjon av de de tverrsektorielle kompetansesstandardene i Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning, som kompetansesstandardene for karriereveilederen i skolen tar utgangspunkt i.

I forslaget til kompetansestandarder for utdanningsvalglæreren er det, med utgangspunkt i de tverrsektorielle standardene, utviklet forslag til sju kompetanseområder med egne titler, introtekster, delkompetanser og kommentarer til disse. Delkompetansene består av kunnskaper og ferdigheter. Omfanget og innholdet i kompetansestandardene er karrierefaglig begrunnet i den rollen utdanningsvalglæreren har i tilretteleggingen av karrierelæring for elevene. Det har dessuten vært et mål å gjøre beskrivelsen av kompetansene så kortfattet og presis som mulig. Karrierelæring og fagdidaktikk står i en særstilling blant de sju områdene, fordi det er kjernen i utdanningsvalglærerens praksis.

Illustrasjon av forslaget til kompetansestandardene for utdanningsvalglæreren.

Innspill til forslagene til kompetansestandarder

I perioden 27. september til 27. oktober 2023 er det mulig å kunne komme med innspill og tilbakemeldinger på forslagene som er utviklet, og gi innspill til hvordan kompetansestandardene kan tas i bruk i skolen. Innspillsrunden er både digital og fysisk. I den digitale innspillsrunden kan alle som ønsker det, gi innspill via et digitalt innspillskjema. Det vil i tillegg bli gjennomført fysiske og digitale innspillmøter med representanter fra praksisfeltet fra fire ulike fylker rundt om i landet, og med andre sentrale aktører på systemnivå.

Videre prosess

Forslag til kompetansestandarder og anbefalinger om videre spredning og bruk, leveres av HK-dir til Kunnskapsdepartementet i desember 2023.

Se vedlegg 1 for forslag til kompetansestandarder for karriereveilederen/utdannings- og yrkesrådgiveren i skolen (side 4-12)

Se vedlegg 2 for forslag til kompetansestandarder for utdanningsvalglæreren (side 13-17)

Vedlegg 1: Forslag til kompetansestandarder for karriereveilederen/utdannings- og yrkesrådgiveren i skolen

Kompetanseområde 1: Veiledningsprosesser og relasjoner

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Veiledningsprosesser og relasjoner handler om de generelle veilednings- og relasjonsferdighetene som utgjør kjernen i alt veiledningsarbeid. I skolen er dette kompetanse og ferdigheter karriereveilederen har til å igangsette og ivareta veiledningsprosesser og relasjoner tilpasset den enkelte elev/gruppe/klasse.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om hva som bidrar til refleksjon, fremdrift og struktur i veiledning har kunnskap om hvordan etablere, utvikle og vedlikeholde gode relasjoner i veiledning 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper om veiledning og veiledningsmetodikk, som er basis for å utøve veiledningen av elever. Dette kunnskapsområdet har karriereveiledning i skolen til felles med andre veiledningstjenester, både karriereveiledningstjenester og annen form for veiledning, for eksempel faglig veiledning i skolen.</p> <p>Det finnes mange teoretiske og metodiske retninger innenfor veiledningsfaget, men noen temaer går igjen. Det dreier seg blant annet om strukturen i veiledningssamtaler, om betydningen av relasjonen mellom veileder og elev, om hva som kan bidra til gode prosesser for læring og refleksjon, og om trekk ved individuell versus gruppebasert veiledning.</p> <p>Det er ikke én fasit for hvordan alle veiledninger skal gjennomføres, derfor er det viktig at du som karriereveileder i skolen har kunnskap om ulike måter å gjøre disse tingene på, slik at veiledningen kan tilpasses den enkelte elev.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> gjør begrunnede valg av veiledningsmetoder, for å kunne kartlegge og analysere bakgrunn, nåsituasjon og forventninger sammen med eleven anvender sentrale veiledningsferdigheter som er tilpasset den enkelte elev/gruppe/klasse 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som karriereveileder trenger, for å kunne utøve veiledningen på en måte som gir eleven godt utbytte.</p> <p>Veiledningsfaget inneholder et stort spekter av metoder, teknikker, verktøy og tilnærminger. Ulike metoder og verktøy kan være mer eller mindre hensiktsmessige å ta i bruk sammen med den enkelte elev, gruppe eller klasse. For deg som karriereveileder er det viktig å ha et bredt repertoar og å kunne ta bevisste og begrunnede valg av metoder og verktøy.</p> <p>Som karriereveileder kan du ha kunnskap om teorier, metoder og verktøy innenfor veiledning, uten at det automatisk fører til at du utøver veiledningen på en god måte i praksis. Du trenger også gode kommunikasjonsferdigheter og relasjonelle ferdigheter, for å oppnå en god prosess med eleven. Dette er ferdigheter som man må bli bevisst på og trene på.</p>

Generell kompetanse	Kommentar
Karriereveilederen i skolen: <ul style="list-style-type: none"> forstår betydningen av å vedlikeholde og videreutvikle egne ferdigheter gjennom praksis, refleksjon, kollegasamarbeid og andre faglige fellesskap 	<p>Den generelle kompetansen innenfor veiledningsprosesser og relasjoner, handler om profesjonell utvikling og faglig fellesskap, mer enn om konkret kunnskap eller ferdigheter du bruker i veiledningen av elever.</p> <p>Når du har denne kompetansen, viser den seg gjennom at du har et reflekterende forhold til egen praksis og aktivt søker å utvikle dine kunnskaper og ferdigheter innenfor veiledning. Kompetansen kommer også til syne gjennom at du tar initiativ til og deltar i lærende fellesskap med kollegaer på skolen, i regionen og/eller med andre samarbeidsaktører, som også utøver veiledning i praksis.</p>

Kompetanseområde 2: Etikk

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Etikk handler om etisk bevissthet i karriereveiledning, og om å forholde seg til og handle i tråd med etiske retningslinjer for karriereveiledning i sin praksis. Karriereveileder i skolen har bred kompetanse om etikk og kan reflektere systematisk over egen etisk praksis.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
Karriereveilederen i skolen: <ul style="list-style-type: none"> kjenner etiske retningslinjer for karriereveiledning og har kunnskap om lovbestemmelser som handler om personvern og behandling av personopplysninger har grunnleggende kunnskap om etisk teori og innsikt i etiske dilemmaer og utfordringer i skolens karriereveiledning og karrierelæring 	<p>Dette kunnskapsområdet dreier seg om det du som karriereveileder i skolen trenger å vite noe om, for å kunne utøve en etisk forsvarlig veiledning. Etikk er et bredt fagområde, og noe av kunnskapen danner basis for alle fagfelt som dreier seg om å støtte, veilede, undervise eller behandle andre mennesker. Andre deler av kunnskapen er spesifikk for karriereveiledning.</p> <p>Grunnleggende etisk teori handler blant annet om hva etikk er, ulike typer etikk, etiske dilemmaer, handlingsalternativer med mer. De tverrsektorielle etiske retningslinjene for karriereveiledning i Nasjonalt kvalitetsrammeverk er en faglig standard for etikk i tjenestene. Kunnskap om disse og bakgrunnen for dem, gir deg som karriereveileder i skolen en etisk plattform for arbeidet ditt.</p> <p>Karriereveiledning i skolen er omfattet av lovbestemmelser som handler om personvern. Dette er lovgivning som gir føringer for veiledningen du gir elevene, og som derfor også er en del av din yrkesetikk.</p>
Ferdigheter	Kommentar
Karriereveilederen i skolen: <ul style="list-style-type: none"> utvikler og utøver etisk handlekraft i det daglige veiledningsarbeidet gjenkjenner etisk utfordrende situasjoner og gjør gode vurderinger av hva som er en etisk forsvarlig handling 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som karriereveileder trenger for å kunne utøve etisk forsvarlig veiledning. Det dreier seg både om hvordan du vurderer og handler i situasjoner som oppstår i veiledning av elever, og hvordan du er i stand til å bruke etiske retningslinjer og kunnskapen om etikk og lovgivning, til refleksjon over egen praksis.</p> <p>Som karriereveileder i skolen kan du oppleve etiske utfordringer og dilemmaer både i den daglige</p>

	<p>veiledningspraksisen, i forhold til foreldre og knyttet til strukturer og rammebetingelser på skolen. Kunnskap om etikk og høy etisk bevissthet og vurderingsevne, gjør deg bedre egnet til å finne gode, etisk forsvarlige handlemåter og løsninger både i møte med eleven, overfor foreldre og i arbeidet på systemnivå.</p>
Generell kompetanse	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> kan kritisk vurdere egen rolleutøvelse og tar initiativ til etisk refleksjon i profesjonsfellesskapet på skolen 	<p>Den generelle kompetansen du som karriereveileder trenger innenfor etikk, handler om god rolleforståelse og et kritisk blikk på hvordan du utøver veiledningen av elevene og de andre delene av jobben din, og om etisk refleksjon i profesjonsfellesskap.</p> <p>Som menneske har du et sett med verdier, holdninger og atferdsmønstre som vil kunne prege hvordan du møter elevene og utøver veilederrollen. Gjennom kritisk vurdering av egen rolleutøvelse og hvordan egne forforståelser og kommunikasjon kan påvirke veiledningen, vil du kunne identifisere hva som er god praksis og endre måten du utøver rollen din på. Dette vil også kunne styrke din faglige autoritet og legitimitet.</p> <p>Når du som karriereveileder har denne innsikten, viser det seg også gjennom at du tar initiativ til og deltar i etisk refleksjon i ditt profesjonelle fellesskap, enten det er på skolen eller i en videre krets, og i endring av eventuell uheldig praksis.</p>

Kompetanseområde 3: Karrierefaglige teorier og metoder

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Karrierefaglige teorier og metoder handler om teorier og metoder som er spesifikke for karriereveiledning, og om fysiske og digitale veiledningsformer. Karriereveilederen i skolen har innsikt i bredden av teorier og metoder og evner å anvende dem i veiledning av elever.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om hvordan elever gjør valg, og hva som påvirker elevens valg og karriereutvikling har kunnskap om muligheter og begrensninger knyttet til verktøy som benyttes til utforskning av interesser, ønsker og muligheter for utdanning og arbeid 	<p>Dette området handler om å ha kunnskaper om teorier og metoder som er spesifikke for karriereveiledning. Valg, overganger og karriereutvikling er særlige fokusområder. Som karriereveileder i skolen handler det om å ha kunnskap om hvordan elever gjør valg, hva som påvirker elevens karriereutvikling og hvilke faktorer som skal til for å skape gode overganger mellom skoleslag, fagområder, mellom skole og læreplass, skole og høyere utdanning osv.</p> <p>Det er utviklet flere verktøy som brukes i elevenes utforskning av interesser og evner i lys av utdanning og arbeid. Det er viktig at du som karriereveileder har kunnskap om hvilke muligheter og begrensninger som ligger i slike verktøy, slik at du kan vurdere bruken av dem.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p>	<p>Det finnes flere karriere-teoretiske retninger og et mangfold av karriereveiledningsmetoder. Dette området handler om å</p>

<ul style="list-style-type: none"> • anvender relevant karriereteori og begrunnede karriereveiledningsmetoder i møte med elevene • integrerer fysiske og digitale veiledningsformer i tråd med elevenes behov, individuelt og i gruppe/klasse. 	<p>kunne plukke ut og anvende relevant karriereteori i arbeidet med å skape en mest mulig fokusert og oppdatert ramme for karriereveiledningsaktiviteter med elevene.</p> <p>I skolen er det også viktig at du som karriereveileder har oppmerksomhet på hvordan man planlegger og legger opp både digitale og fysiske veiledningsøkter og karriereveiledningsaktiviteter, på måter som stimulerer elevenes evne til nytenkning rundt egen situasjon.</p>
<p>Generell kompetanse</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende karriereteori til nytenking, innovasjon og formidling i skolens karriereveiledningstjeneste 	<p>Den generelle kompetansen du som karriereveileder trenger innenfor dette området, handler om å ha oppmerksomhet på hvordan du som fagperson, sammen med skolens ledelse, kan utvikle skolens samlede karriereveiledningstjenester til beste for elevene.</p>

Kompetanseområde 4: Karrierelæring

<p>Innledende beskrivelse</p>	
<p>Området Karrierelæring handler om å legge til rette for læringsprosesser og aktiviteter, slik at veisøker får økt læringsutbytte og utvikler kompetanse til å håndtere sin karriere i forandring og overganger. Karriereveileder i skolen har kompetanse til å legge til rette for slike prosesser for elever i og utenfor skolekonteksten.</p>	
<p>Kunnskaper</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om karrierelæring og karrierekompetanse • har kunnskap om kompleksiteten i det å håndtere forandring og overganger 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper om betydningen av karrierekompetanse for å ta valg og håndtere overganger nå og gjennom livet. Elevene kan tilegne seg karrierekompetanse gjennom å delta i karrierelæringsaktiviteter. Som karriereveileder i skolen trenger du kunnskap om hvordan du kan legge til rette for og strukturere gode karrierelæringsprosesser, både i individuell samtale, i gruppe og klasse, og både i og utenfor skolen.</p> <p>Læringsteori er et stort område innen pedagogikken, med en rekke ulike retninger og tradisjoner. Karriereveiledningsfeltet har tatt utgangspunkt i disse tradisjonene i utvikling og videreutvikling av karrierelæring.</p> <p>Overgangsfaser kan arte seg på mange ulike måter, de kan både være korte og lange, synlige eller usynlige, ønsket eller ufrivillige. Synlige overgangsfaser er både mellom ungdomsskole og videregående, fra vg1 til vg2, fra skole til læretid, høyere utdanning eller ut i arbeidslivet. Kunnskap om disse og andre overganger, og hvilke utfordringer de kan innebære for elevene, er sentralt for å kunne tilpasse karrierelæringen til den enkelte.</p>
<p>Ferdigheter</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • planlegger, gjennomfører og vurderer utbyttet av ulike karrierelæringsaktiviteter 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som karriereveileder trenger for å kunne legge til rette for karrierelæring, og for å kunne vurdere om karrierelæringsaktivitetene gir relevant utbytte for elevene.</p>

<ul style="list-style-type: none"> samarbeider med aktører som kan bidra til karrierelæringsaktiviteter med relevans for den enkelte elev/gruppe/klasse 	<p>Karrierelæring kan foregå i mange former og formater. Som karriereveileder må du derfor kunne planlegge og gjennomføre ulike typer aktiviteter, som er tilpasset elev, gruppe eller klasse.</p> <p>Mange kan bidra inn i karrierelæringsprosesser, for å gjøre dem relevante for den elevgruppen du jobber med. Gjennom å samarbeide både med faglærere, andre ressurspersoner på skolen, foresatte og eksterne samarbeidspartnere, vil karrierelæringen bli mer variert og tettere integrert både med den faglige utviklingen elevene går gjennom, og det arbeidslivet som venter elevene i fremtiden.</p>
<p>Generell kompetanse</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> kan analysere kritisk hvordan karrierelæring og karrierekompetanse kan påvirke den enkelte elevs liv og valg 	<p>Den generelle kompetansen du som karriereveileder trenger innenfor karrierelæring, handler om å ha innsikt i at karrierelæringen du legger til rette for, kan påvirke den enkelte elevs liv og valg, og være oppmerksom på det etiske ansvaret som ligger i dette.</p> <p>Dette kan også handle om at du som fagperson, sammen med kolleger og ledelse, analyserer og diskuterer skolens karrierelæringspraksis, og drøfter hvilken betydning karriereveilederens og lærerens praksis kan ha for elevenes valg.</p>

Kompetanseområde 5: Utdanning og arbeid

<p>Innledende beskrivelse</p>	
<p>Området Utdanning og arbeid handler om utdanningsveier og arbeidslivskunnskap. Karriereveileder i skolen har kompetanse om utdanningsveier, arbeidsliv og arbeidsmarked, og kan også veilede elevene i bruk av aktuell og kvalitetssikret karriereinformasjon.</p>	
<p>Kunnskaper</p>	<p>Kommentar</p>
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> har oppdatert kunnskap om utdanningssystemet på alle nivåer har kunnskap om forventninger og krav knyttet til fremtidig deltakelse i arbeidslivet 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper om utdanning og arbeid du som karriereveileder i skolen trenger, for å kunne legge til rette for at elevene gjør informerte og bevisste valg om utdanning og arbeid.</p> <p>Kunnskapen inkluderer kjennskap til de ulike nivåene innenfor utdanningssystemet, utdanningsmuligheter lokalt og nasjonalt, hvor man finner informasjon om utdanningstilbud og hva som gjelder av regler, krav, frister, dispensasjoner og støtteordninger. Du trenger også kjennskap til de ulike ordningene som finnes på siden av de ordinære utdanningsløpene, som for eksempel lærekandidatordningen, praksiskandidatordningen og muligheten for tilpassede og lengre løp.</p> <p>For å kunne støtte elevene i valgprosessen og forberede dem på fremtidig arbeidsliv, trenger du også å vite noe om hva som vil møte dem av forventninger som arbeidstakere. Det kan dreie seg om generelle ting som å møte i tide, følge instruksjoner og samhandle godt med lederen, men det kan</p>

	<p>også handle om mer spesifikke krav i enkelte yrker, der du kanskje vil måtte trekke på eksterne samarbeidspartnere eller oppsøke informasjon på nettet sammen med eleven, for å kunne gi gode svar.</p> <p>Dette kunnskapsområdet handler også om å ha en viss oversikt over arbeidslivets behov og etterspørsel etter arbeidskraft lokalt, og om å vite hvor elevene kan finne mer informasjon om dette, både regionalt og nasjonalt.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anvender kvalitetssikrede informasjonskanaler om utdanning og arbeid og utøver kildekritikk • legger til rette for at elevene opplever utdannings- arbeidsmarkedsinformasjon som relevant, forståelig og tilpasset ønsker, muligheter og begrensninger • veileder i søknadsprosesser 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som karriereveileder trenger for å utøve veiledningen slik at elevene gjør informerte valg om utdanning og arbeid og lærer seg hvordan de søker på utdanning og jobb. For at du skal kunne vise elevene hvor og hvordan de finner kvalitetssikret karriereinformasjon og lære dem å utøve kildekritikk, må du selv kunne finne og vurdere informasjonen kritisk. Dette er spesielt viktig når tilgangen på karriereinformasjon på nett er så stor og kan virke overveldende på elevene.</p> <p>For at utdannings- og arbeidsmarkedsinformasjon skal være nyttig for elevene, er det også viktig at du er i stand til å formidle hva den betyr og vurdere informasjonen sammen med elevene og opp mot deres ønsker og rammebetingelser. Det kan både dreie seg om hvordan du legger til rette for at de klarer å sette ord på hva de kan og hvilke interesser de har, og om å støtte elevene i å se koblingene mellom egen kompetanse og interesser, og muligheter innenfor utdanning og arbeid.</p> <p>Å veilede i søknadsprosesser handler om å bruke din kjennskap til krav og prosedyrer som gjelder når man søker på utdanning eller arbeid, og til å veilede elevene i konkrete søknadsprosesser. Når du veileder, forsøker du å bidra til at eleven selv tar ansvar for prosessen og finner frem til nødvendig informasjon.</p>
Generell kompetanse	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har et langsiktig perspektiv på betydningen av utdanning og arbeid for framtiden til elevene 	<p>Den generelle kompetansen innenfor området utdanning og arbeid, handler om innsikt i hva det betyr for mennesker å få delta i utdanning og å ha en eller annen form for arbeid. Arbeid kan i denne sammenheng også handle om frivillig arbeid eller annen aktivitet. Livskvalitet, helse, økonomi, muligheter for samfunnsdeltakelse og innflytelse, er bare noen av faktorene som ofte henger sammen med utdanning og arbeid.</p> <p>Denne kompetansen viser seg også ved at du kan reflektere over og formidle verdien av utdanning og det å være en del av et arbeidsliv. Du er også bevisst på når det er viktig og mulig å utfordre strukturer som hindrer elever i å ta den utdanningen de ønsker, eller som vil hindre fremtidig arbeidsinkludering.</p>

Kompetanseområde 6: Målgrupper og kontekst

Innledende beskrivelse	
<p>Området Målgrupper og kontekst handler om ulike målgrupper for karriereveiledning, omgivelsene som påvirker karriereutvikling og hva som skaper rammer for karriereveiledning. Karriereveilederen i skolen har kunnskap om elevmangfoldet, og hvordan sosiokulturelle forhold kan påvirke den enkelte elevs karriereutvikling.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om relevante lover, regler, rettigheter og plikter som setter rammer for karriereveiledningen i skolen • har innsikt i hvordan sosiokulturelle forhold kan påvirke elevenes valg og utvikling innen utdanning og arbeid 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper du som karriereveileder trenger om mangfoldet av elever i skolen, deres forutsetninger og behov for å ta gode valg om utdanning og arbeid, og hva som setter rammer for skolens karriereveiledning. Karriereveiledningen er regulert i opplæringsloven, som gir føringer for utdannings- og yrkesrådgivning i skolen. Kjennskap til hvilke karriereveiledningstjenester som finnes utenfor skolen og hvem som er deres målgrupper, kan gjøre at du som karriereveileder kan trekke på andre i fagmiljøet når du trenger mer kunnskap om muligheter og problemstillinger du ikke så ofte møter i skolekonteksten.</p> <p>Sosiokulturelle forhold spiller en betydelig rolle i elevens karriereutvikling. Disse forholdene refererer til den sosiale og kulturelle konteksten eleven vokser opp i, og handler om kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn, etnisitet, alder, helse, religion, seksualitet med mer. Innsikt i hvordan dette kan påvirke elevenes valg og utvikling, gjør deg som karriereveileder bedre i stand til å møte elevene der de er, og bidra til å utvide deres mulighetshorisonter.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anerkjenner elevens livssituasjon og behov og bidrar til utforskning av muligheter og begrensninger • Samhandler med foresatte om elevenes valgprosess og karrierelæring 	<p>Dette området handler om ferdigheter du som karriereveileder trenger for å kunne bistå elevene i utforskning av egen mulighetshorisonter.</p> <p>Konteksten elevene lever i, kan virke inn på måten de tenker om valg, utdanning og arbeid. Du må kunne ta utgangspunkt i deres situasjon og det de synes er viktig, og bygge videre på det. Samtidig må du, hvis det er behov for det, være i stand til å utfordre dem og sette forestillinger som kanskje er selvfølgelige og ubevisste for dem, i et nytt perspektiv. Elevenes vurdering av muligheter og begrensninger kan være rasjonelle og godt begrunnet, eller de kan være basert på manglende kunnskap eller begrensninger de selv eller omgivelsene legger på dem.</p> <p>Foreldregruppa er en særegen målgruppe for karriereveiledere i skolen. Foreldrenes betydning for elevenes valg av utdanning og arbeid, er godt dokumentert gjennom forskning. Som karriereveileder i skolen handler det derfor om å etablere gode samarbeidsrelasjoner med foreldrene for å kunne bistå elevene i deres valgprosess og karrierelæring. Som fagperson har du</p>

	<p>mye å bidra med, som kan gjøre foreldrene bedre i stand til å snakke med elevene om utdanningsvalg og karriereutvikling. Du har kunnskap om utdanningssystemet, arbeidsmarkedet, arbeidsliv og søkeprosesser, og du vet hvor de kan finne god og kvalitetssikret informasjon. Du vet noe om karriereutvikling, om overgangsfaser og om hvordan man kan jobbe for å komme fram til et godt valg.</p>
Generell kompetanse	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> har innsikt i konsekvenser av utenforskap og betydningen av inkludering og sosial rettferdighet for eleven og for samfunnet 	<p>Den generelle kompetansen innenfor området Målgrupper og kontekst, handler om at du kan ta et overordnet perspektiv på deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsliv og formålet med karriereveiledning.</p> <p>Begreper som utenforskap, inkludering og sosial rettferdighet er nært knyttet til hverandre, og karriereveiledning er et virkemiddel for å bidra til at alle elever har like muligheter og rettigheter, kan bidra i samfunnet og leve et godt og verdig liv som voksne. Karriereveiledning kan bidra til inkludering av elever og grupper som har utfordringer med å finne en vei gjennom utdanning og arbeid eller annen aktivitet. Inkludering og sosial rettferdighet er nøkkelpinsipper for å redusere utenforskap og skape et mer bærekraftig samfunn, og flere av FN's bærekraftsmål vektlegger nettopp utdanning, arbeid og inkludering.</p>

Kompetanseområde 7: Utvikling, nettverk og systemarbeid

Innledende beskrivelse	
<p>Området Utvikling, nettverk og systemarbeid handler om å skape et mest mulig helhetlig karriereveiledningstilbud for de enkelte målgruppene. Karriereveileder i skolen utvikler karriereveiledningstilbudet på egen skole i samarbeid med kollegaer, skolens ledelse og eksterne aktører.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om hvordan karriereveiledningsfeltet i Norge er organisert har kunnskap om hvordan jobbe strategisk og målrettet med karriereveiledningsarbeid på egen skole 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper du som karriereveileder trenger, for å kunne skape et helhetlig karriereveiledningstilbud for elevene, og trekke på ressurser både innenfor og utenfor skolen. Som karriereveileder i skolen har du gjerne mange forventninger knyttet til rollen og arbeidet ditt. Din primære målgruppe er elevene, men du har også gjerne oppgaver overfor foreldre, lærere, skoleledelsen, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner på nivået over skolen din. Du samarbeider kanskje i en tverrfaglig elevtjeneste.</p> <p>Grunnleggende kunnskaper innenfor strategisk arbeid, organisasjonsutvikling, innovasjon, offentlig forvaltning og organisering på karriereveiledningsfeltet, gjør deg i stand til å målrette og prioritere innsatsen og bidra til at karriereveiledning og karrierelæring blir hele skolens oppgave. Disse kunnskapene gjør deg også bedre egnet til å ha en god dialog med de ulike aktørene du samarbeider med utenfor skolen, og til å få øye på utviklingsmuligheter for tjenesten.</p>

Ferdigheter	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tar initiativ til å drive utviklingsarbeid for å styrke karriereveiledningstilbudet på egen skole • bygger nettverk og samarbeider med utdanning og arbeidsliv 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som karriereveileder trenger for å utvikle tjenesten og samarbeide med andre skoler, utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet.</p> <p>Det dreier som å kunne utvikle en god dialog med skoleledelsen, argumentere godt for betydningen av karriereveiledning og for ressursbruk og organisering, identifisere behov og risikofaktorer for måloppnåelsen, få øye på og ta tak i utviklingsmuligheter og om å bygge gode nettverk.</p> <p>Som karriereveileder jobber du i et system der mange andre aktører internt på skolen og eksternt har sine roller, oppgaver og agendaer. Ferdighetene på dette området er viktige for å kunne manøvrere i dette systemet og samhandle godt om måloppnåelsen. Det vil ofte være ulike, kryssende interesser, og det kan være utfordrende å få det handlingsrommet og de resultatene du ønsker. Et faglig nettverk innenfor karriereveiledning gir mulighet for å dele erfaringer og lære om hvordan andre har fått til godt samarbeid og utvikling av karriereveiledningstjenesten på sin skole.</p>
Generell kompetanse	Kommentar
<p>Karriereveilederen i skolen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for politiske prosesser og karriereveiledningens bidrag i et komplekst system 	<p>Den generelle kompetansen som du som karriereveileder trenger innenfor utvikling, nettverk og systemarbeid, handler om innsikt i omverdenen til karriereveiledningen i skolen og om hva som styrer rammebetingelsene for tjenesten. Eksempler på dette er forståelse for hvordan karriereveiledning i skolen er knyttet til utdanningspolitikken, hva som fra politisk ståsted er hensikten med karriereveiledning og hva tjenesten skal bidra med i samfunnet. En side ved dette er en generell forståelse av hvordan politiske prosesser kan opplyses og påvirkes gjennom fagkunnskap og faglige argumenter.</p> <p>Når du som karriereveileder har denne innsikten, viser det seg gjennom at du er i stand til å bringe faglige perspektiver inn i diskusjoner om betydning, måloppnåelse, ressursbruk og organisering av karriereveiledningen, enten det er internt i skolesystemet eller det er i offentligheten.</p>

Vedlegg 2: Forslag til kompetansestandarder for utdanningsvalglæreren

Kompetanseområdet Karrierelæring og fagdidaktikk

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Karrierelæring og fagdidaktikk står i en særstilling blant de sju områdene, fordi det er kjernen i utdanningsvalglærerens praksis. Innenfor dette området har utdanningsvalglæreren kompetanse i å legge til rette for karrierelæring i undervisning, slik at elevene utvikler karrierekompetanse.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om hvordan legge til rette for elevenes læring og utforskning av identitet, overganger og valg knyttet til utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet 	<p>Dette kompetanseområdet dreier seg om kunnskap om systematisk tilrettelegging av ulike læringsstrategier og aktiviteter for å bidra til elevenes karrierelæring.</p> <p>Undervisningen kan bestå av mange ulike tilnærminger og praksiser, både i klasserommet og på andre arenaer som bedrifter, videregående skoler etc. For å støtte elevene i utviklingen av karrierekompetanse, trenger du som utdanningsvalglærer kunnskap om hvilke muligheter som finnes for å legge til rette for både autentiske erfaringer og relevante læringssituasjoner, og dialog om disse i undervisningen.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> gjør pedagogiske og fagdidaktiske vurderinger i undervisningen for å legge til rette for at elevene utvikler karrierekompetanse legger til rette for at elevene kan arbeide erfaringsbasert, hente inn og vurdere informasjon og reflektere sammen 	<p>Dette området handler om hvordan du som utdanningsvalglærer operasjonaliserer læreplanen i faget. Det innebærer også å bearbeide undervisningspraksis når den ikke fører til ønsket resultat.</p> <p>Ved å arbeide erfaringsbasert og med refleksjonsprosesser i grupper/klasse kan du bidra til elevenes karrierelæring.</p>

Kompetanseområdet Etisk bevissthet

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Etisk bevissthet handler om å ha innsikt i de etiske utfordringene som kan oppstå i undervisningen.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> kjenner etiske retningslinjer for karriereveiledning har innsikt i egne holdninger og meninger og hvordan elevene kan påvirkes av disse 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper du som utdanningsvalglærer trenger for å kunne gi etisk forsvarlig undervisning i faget.</p> <p>De tverrsektorielle etiske retningslinjene for karriereveiledning i Nasjonalt kvalitetsrammeverk er en faglig standard for etikk i karriereveiledningstjenestene. Som utdanningsvalglærer må du kjenne til disse. Det handler også om å ha god rolleforståelse. Dine verdier, holdninger og atferdsmønstre vil kunne prege hvordan du møter og snakker med elevene.</p>

Ferdigheter	Kommentar
Utdanningsvalglæreren: <ul style="list-style-type: none"> reflekterer over etiske utfordringer i faget og over egen undervisningspraksis møter elevenes utforskning av muligheter med åpenhet og respekt 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som utdanningsvalglærer må ha for å kunne gi etisk forsvarlig undervisning. Det dreier seg både om hvordan du vurderer og handler i situasjoner som oppstår i undervisningen, og hvordan du er i stand til å bruke etiske retningslinjer til refleksjon over egen undervisningspraksis.</p> <p>Gjennom kritisk vurdering av egen rolleutøvelse og hvordan egne forforståelser og kommunikasjon kan påvirke undervisningen, vil du kunne identifisere hva som er god praksis i undervisningen.</p>

Kompetanseområdet Teoretisk innsikt

Innledende beskrivelse	
Kompetanseområdet Teoretisk innsikt dreier seg om å ha innsikt i relevant karriererelatert teori, og anvender den i didaktiske vurderinger.	
Kunnskaper	Kommentar
Utdanningsvalglæreren: <ul style="list-style-type: none"> har grunnleggende innsikt i teorier som er sentrale i karriereveiledningsfaget 	<p>Dette området handler om å ha kunnskaper om teorier og metoder som er sentrale i karriereveiledningsfaget. Valg, overganger og karriereutvikling er særlige fokusområder.</p> <p>Grunnleggende teoretisk innsikt er viktig for å få øye på hva læringen i faget handler om for elevene, hvordan det henger sammen med deres identitetsutvikling og hva valg av utdanning og arbeid innebærer. Som lærer i Utdanningsvalg jobber du først og fremst i gruppe/klasse, og kan dra nytte av teori for å skape prosesser som rommer mange ulike behov og utgangspunkt. Kjennskap til karriererelatert teori hjelper deg til å gjøre gode didaktiske vurderinger i undervisningen, fordi den gir deg et overordnet perspektiv på læringen.</p>
Ferdigheter	Kommentar
Utdanningsvalglæreren: <ul style="list-style-type: none"> anvender karriererelaterte teorier og begreper til utvikling og vurdering av undervisning 	<p>Dette området handler om å kunne anvende teoriene for å planlegge, gjennomføre og vurdere karrierelæringsaktiviteter med elevene. I dialogen om valg, overganger og karriereutvikling kan du bidra til at elevene får noen nye perspektiver på den prosessen de står i.</p>

Kompetanseområdet Relasjoner og dialog

Innledende beskrivelse	
Kompetanseområdet Relasjoner og dialog dreier seg om å ha relasjonskompetanse og kunne legge til rette for dialog med og mellom elever.	
Kunnskaper	Kommentar
Utdanningsvalglæreren: <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om veiledningspedagogiske prinsipper, som dialog- og erfaringsbasert læring 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper du som utdanningsvalglærer trenger om relasjoners betydning for læring, og om det å legge til rette for dialog- og erfaringsbasert læring i undervisningen.</p> <p>Dette kunnskapsområdet har undervisning i faget utdanningsvalg felles med undervisning i andre skolefag. I</p>

<ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hvordan etablere, utvikle og vedlikeholde gode relasjoner og god dialog mellom elever • har kunnskap om hvordan legge til rette for refleksjon gjennom elevaktive arbeidsformer 	<p>utdanningsvalg handler denne kunnskapen blant annet om hvilken betydning relasjonen og dialogen mellom deg som utdanningsvalglærer og eleven, og mellom elever, kan ha for elevenes utvikling av karrierekompetanse.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • er i stand til å drive veiledningsprosesser i klasserommet • legger til rette for at elevene støtter hverandre i utforskning av seg selv, sine valg og muligheter 	<p>Dette området handler om hvilke ferdigheter du som utdanningsvalglærer trenger for å drive veiledningsprosesser i klasserommet, der elevene får mulighet for å utforske, lære og se sammenhenger mellom utdanning, arbeid og egen identitet.</p> <p>Veiledningsfaget inneholder et bredt spekter av metoder, verktøy og tilnærminger. Som utdanningsvalglærer er det viktig å ha et bredt repertoar for å kunne ta bevisste og begrunnede valg av metoder og verktøy i undervisningen.</p> <p>Du trenger også gode kommunikasjonsferdigheter og relasjonelle ferdigheter, for å oppnå en god prosess med eleven. Dette er ferdigheter som man må bli bevisst på og trene på.</p>

Kompetanseområdet Utdanning, arbeid og identitet

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Utdanning, arbeid og identitet handler om å kunne legge til rette for at elevene utforsker utdanningsmuligheter og arbeidsliv, i sammenheng med egne interesser og identitet.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om videregående opplæring og utdanningsveier • har kjennskap til arbeidsmarkedet og forventninger og krav i arbeidslivet 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper om utdanningssystemet og arbeidsmarkedet du som utdanningsvalglærer trenger for å undervise i faget. Du må kjenne videregående opplæring godt, men du trenger også å kjenne til de neste nivåene i utdanningssystemet og vite hvor du og elevene finner oppdatert informasjon.</p> <p>For å kunne støtte elevene i valgprosessen og forberede dem på fremtidig arbeidsliv, trenger du også å vite noe om hva som vil møte dem av forventninger som arbeidstakere. Som utdanningsvalglærer må du være kjent med hva det innebærer for å kunne legge til rette for undervisningssituasjoner, der elevene får innsikt i og kan utforske og lære mer om arbeidslivet.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • legger til rette for at elevene lærer hvordan de kan finne kvalitetssikret utdannings- og arbeidsmarkedsinformasjon og utøve kildekritikk 	<p>Som utdanningsvalglærer er det viktig å kunne formidle kunnskap om utdanningsveier, arbeidsmarked og arbeidsliv, på en måte som oppleves relevant og forståelig for elevene.</p> <p>Det handler også om å kunne veilede og lære elevene i hvordan de finner kvalitetssikret karriereinformasjon og hvordan de kan vurdere informasjonen kritisk. Dette er spesielt</p>

<ul style="list-style-type: none"> legger til rette for at elevene utforsker sammenhengen mellom utdanning, arbeid, egen identitet, ferdigheter, interesser og muligheter 	<p>viktig når tilgangen på karriereinformasjon på nett er så stor og kan virke overveldende på elevene.</p>
--	---

Kompetanseområdet Kontekst og kritisk refleksjon

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Kontekst og kritisk refleksjon handler om å ha kompetanse i å legge til rette for elevenes kritiske refleksjon om hvordan deres kontekst virker inn på utforskning av utdanning, arbeid og samfunnsdeltakelse.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> har kunnskap om hvordan sosiokulturelle forhold virker inn på elevenes muligheter og valg 	<p>Dette området tar utgangspunkt i at alle mennesker, også elevene, lever i en kontekst. Konteksten inkluderer både den nære familien og venner, skolen, lokalsamfunnet og storsamfunnet.</p> <p>Sosiokulturelle forhold spiller en betydelig rolle i elevens karriereutvikling. Disse forholdene refererer til den sosiale og kulturelle konteksten eleven vokser opp i, og handler om kjønn, sosioøkonomisk bakgrunn, etnisitet, alder, helse, religion, seksualitet med mer. Innsikt i hvordan dette kan påvirke elevenes valg og utvikling, gjør deg som utdanningsvalglærer bedre i stand til å møte elevene der de er, og bidra til å utvide deres mulighetshorisont.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> legger til rette for elevenes kritiske refleksjon om hva og hvem som påvirker valg av utdanning og arbeid legger til rette for at elevene kan oppdage og utforske flere muligheter for deltakelse i utdanning og arbeid, og i samfunnet generelt 	<p>Et viktig formål med karrierelæring og karriereveiledning, er å bidra til at den enkelte kan ta valg som passer egne interesser, evner og behov. For å komme dit, må elevene ofte gjennom en prosess der de blir oppmerksomme på hva som påvirker hvordan de tenker om valgmuligheter. Som utdanningsvalglærer må du kunne legge til rette for prosesser der elevene kan reflektere kritisk over sin egen kontekst og finne fram til sitt eget ståsted og valg. Du må også kunne legge til rette for prosesser der de får utforske flere og andre muligheter enn de i utgangspunktet kjente til.</p> <p>Din kompetanse til å legge til rette for kritisk refleksjon, kan bidra til at elevene utforsker antakelser, verdier og rammer for deltakelse i utdanning og arbeid, og hvorfor man ofte tar disse for gitt.</p>

Kompetanseområdet Samarbeid og fagutvikling

Innledende beskrivelse	
<p>Kompetanseområdet Samarbeid og fagutvikling handler om å ha kompetanse i å utvikle faget sammen med profesjonsfelleskapet på egen skole, for å bidra til et helhetlig karriereveiledningstilbud for elevene.</p>	
Kunnskaper	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om fagets læreplan og dets tverrfaglige karakter 	<p>Dette området dreier seg om kunnskaper du som karriereveileder trenger for å bidra til et helhetlig karriereveiledningstilbud for elevene, og trekke på ressurser både innenfor og utenfor skolen. I et profesjonsfelleskap med faglærere, karriereveilederen og ledelsen på skolen, kan du bidra til å løfte utviklingsmuligheter i faget og fagets tverrfaglige karakter.</p>
Ferdigheter	Kommentar
<p>Utdanningsvalglæreren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tar i bruk de tverrfaglige mulighetene i faget for å styrke faglig relevans for elevene • samarbeider med interne og eksterne aktører, for å utvikle faget på egen skole 	<p>Dette området handler om hvordan du klarer å lage gode faglige koblinger mellom utdanningsvalgfaget og andre fag. Det kan bidra til at elevene opplever fagene som mer relevante for framtidig utdanning og arbeidsliv og blir mer motiverte for læring.</p> <p>Et fagsamarbeid om utdanningsvalgfaget, på egen skole og/eller med andre skoler, kan gi mulighet for å dele erfaringer og god undervisningspraksis. Kontakt og samarbeid med arbeidslivet kan gi deg mulighet for å utvikle og oppdatere kunnskapen din om arbeidslivet og arbeidsmarkedet.</p>